

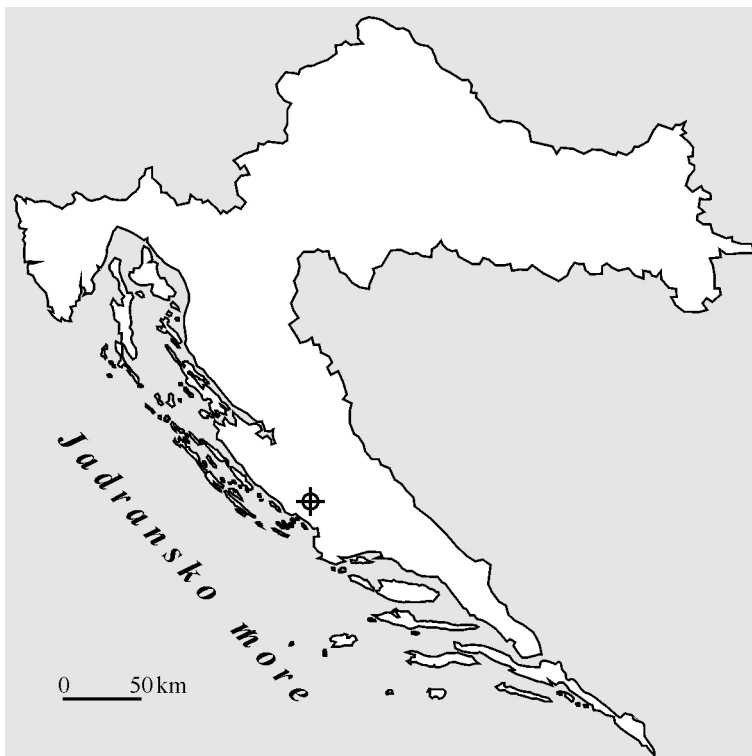
OZIĐANA PEĆINA – REZULTATI ARHEOLOŠKIH ISTRAŽIVANJA

PIŠU: Marko Mendušić

Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne
baštine, Konzervatorski odjel Šibenik
Šibenik

Dr. sc. Drago Marguš

Javna ustanova Nacionalni park "Krka"
Šibenik

Ozidana pećina smještena je na lijevoj strani rijeke Krke iznad Roškog slapa, na području Bogetića Miljevačkog. Na samom je vrhu kanjona, otvora okrenuta prema jugozapadu, usred dvadesetak metara visoke, okomite litice, odakle se pruža pogled na duboki kanjon rijeke, u

kojem se ljepotom ističe više manjih slapića koji tvore niz tzv. ogrlica (sl. 1 i 2). Naziv je dobila po suhozidu na ulazu nad strmom liticom¹. Unutrašnjost joj je tunelastog oblika, dužine 59 m, širine najviše do 7 m i visine oko 2,5 m, s dva „dimnjaka“ u stražnjem

dijelu (sl. 3). Špilja je i za najvećih kiša uglavnom suha; tek je na nekoliko mjesta vidljivo prokapavanje, koje na kamenom stropu tvori manje cjevaste stalaktite i saljeve, te "razlivene" stalagmite na podu. Godine 1988., tijekom rekognosciranja

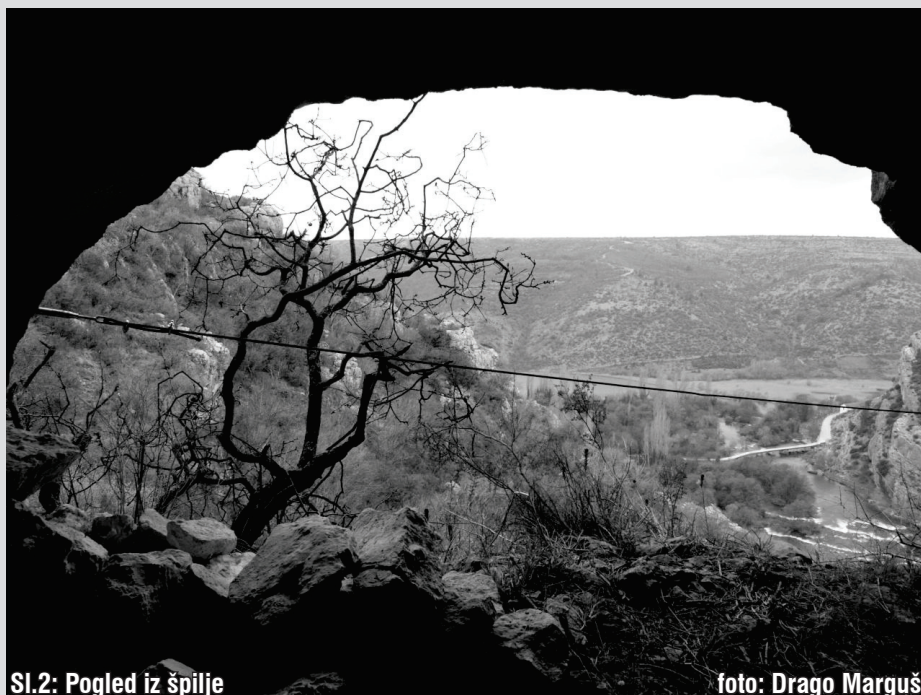
Sl.1: Ozidana pećina (strelica)

foto: Josip Gracin

ARHEOLOGIJA

špilja i jama u kanjonu Krke (u organizaciji Hrvatskog prirodoslovnog muzeja u Zagrebu), u Oziđanoj pećini pronađen je ulomak keramičke posude s karakteristikama hvarske kulturne skupine (mlađi neolitik)², na osnovu čega je zaključeno da je u ovaj prirodni objekt zalazio čovjek i služio se njime bilo kao stalnim boravištem bilo kao povremenim skloništem (sl. 4). Taj podatak je potaknuo arheologe da pokušaju istraživanjem potvrditi ispravnost zaključaka koji su se otkrićem tragova ljudske nazočnosti u špilji nametali. Ulazak speleologa u špilju, početkom 2005. godine³ iznio je na svjetlo dana još nekoliko ulomaka keramike, ovaj put danilske kulturne provenijencije (srednji neolitik). Arheološkim istraživanjima su, da bi se osigurao pristup i omogućio rad, prethodile ozbiljne pripreme (osiguranje spuštanja, gradnja pristupne rampe, osiguranje rasvjete unutrašnjosti...)⁴. Tako su, nakon dugog niza godina od prvog nalaza, konačno organizirana arheološka istraživanja u ovom, držimo, vrlo važnom špiljskom lokalitetu⁵.

Istraživanja su provedena u dvjema kampanjama: prvoj tijekom travnja i svibnja, a drugoj tijekom kolovoza i rujna 2005. godine. Manja sonda otvorena je neposredno iza ulaza, na mjestu gdje je

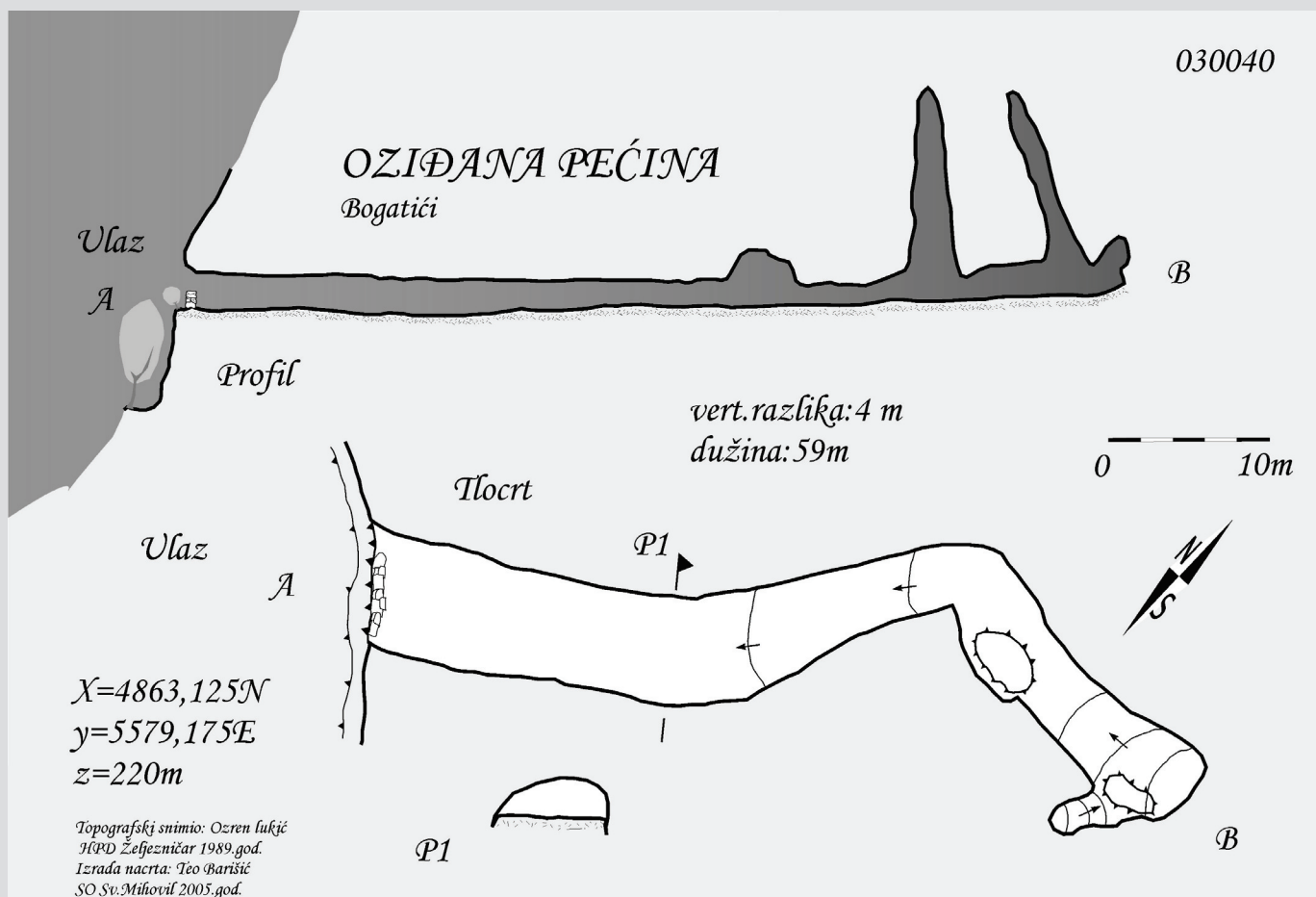
Sl.2: Pogled iz špilje

foto: Drago Margaš

danje svjetlo najintenzivnije i gdje je bilo logično, s obzirom na odvijanje dnevnih aktivnosti špiljskih stanovnika tamo gdje je najviše svjetla, očekivati i najviše nalaza. No ona nije dala očekivane rezultate, poglavito stoga što je kulturni sloj bio jedva desetak centimetara debeo. Zato su istraživanja usmjerena dublje u unutrašnjost, u debeli sloj šišmišjeg izmeta (guana) što se tisućljećima taložio i koji je deblji što se

više ulazi u zonu potpunoga mraka. Na dvadesetak metara od ulaza u špilju, u zoni gdje mrak postupno preuzima primat, otvorena je prva sonda širine 4 metra.

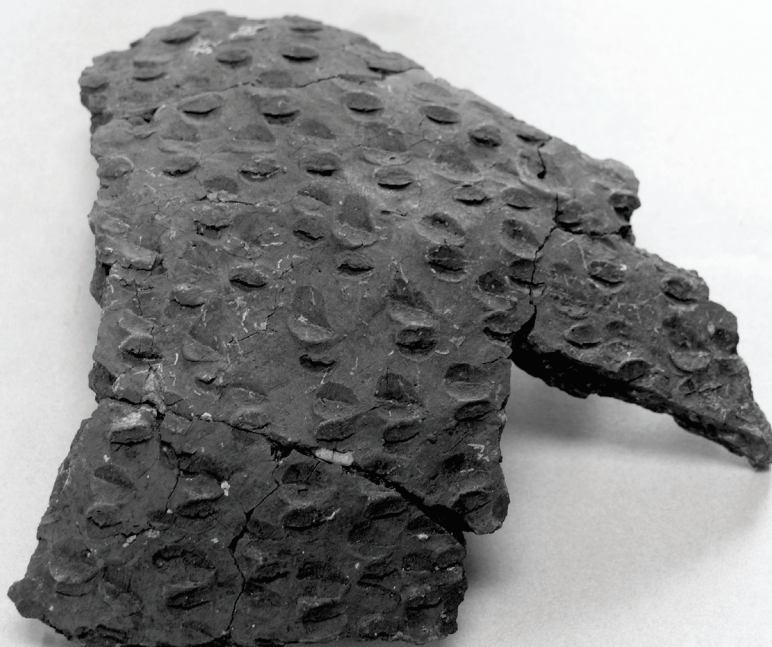
Za vrijeme istraživanja pronađen je velik broj ulomaka različitih keramičkih posuda u kojima se jasno ocrtava nazočnost svih neolitičkih kultura jadranskoga prostora (impresso te danilska i hvarska kultura),

Sl. 3: Topografska snimka špilje

Sl. 4: Ulomak keramičke posude hvarske kulturne skupine foto: Drago Marguš

Sl. 5: Ulomak keramičke posude - impresso kultura foto: Marko Mendušić

Sl. 6: Ulomak keramičke posude - danilska kultura foto: Marko Mendušić

potom eneolitika te ranoga i srednjega brončanoga doba, što nam govori o ljudskoj nazočnosti u Oziđanoj pećini od starijeg neolitika, dakle od oko 5000 godina pa, kontinuirano, sve negdje do 1 500 godina prije Krista (sl. 5, 6 i 7). Keramika je uglavnom u ulomcima, no neke posude bit će moguće rekonstruirati. Izuzetno su važni nalazi kremenih artefakata (nožići; sl. 8), kamenog oruđa, kao i velikog broja kostiju različitih životinja (ovca, jelen, divlja mačka...), analiza kojih će biti dragocjena u proučavanju prošlosti prostora oko rijeke Krke, ali i načina života čovjeka u dalekoj pretpovijesti. Zanimljiv je i nalaz ulomaka ljuštura dagnje (*Mytilus galloprovincialis*) u vatrištu, jer najbliže mjesto na kojem su ih stanovnici ili korisnici (lovci) špilje toga vremena mogli sakupiti je petnaestak kilometara udaljeno Prukjlansko jezero. Mali broj ulomaka upućuje na zaključak da dagnja nije korištena u prehrani već je njezina ljuštura vjerojatno poslužila kao neka vrsta strugača u pojedinim aktivnostima onodobnih stanovnika Oziđane pećine.

Posebno je vrijedno otkriće dvaju dječjih kostura, položenih u raku na desni bok, u zgrčenom položaju, poput djeteta u majčinoj utrobi (sl. 9 i 10). Grobovi su bez priloga, što je, prije eventualne analize, otežavajuća okolnost u određivanju njihove vremenske pripadnosti. No, s obzirom na njihov položaj u vertikalnoj stratigrafiji, zacijelo pripadaju vremenu neolitika, što može potvrditi i usporedba s gotovo identičnim nalazima dječjih grobova na Danilu (Bitinj)⁶. Naravno, vrijedno je spomenuti i nalaz vatrišta (ognjište?), o kojem svjedoči množina gara i crne, masne zemlje te koncentracija keramičkih ulomaka i osteološkog materijala.

UMJESTO ZAKLJUČKA

Na osnovi dosadašnjih rezultata nameće se pitanje da li je čovjek Oziđanu pećinu koristio kao stalno mjesto življenja ili je u nju povremeno, kao lovac, svraćao i kraće se ili dulje zadržavao. Zbog toga, ali i zbog mogućeg korištenja ovog prirodnog i kulturnopovijesnog fenomena na području NP "Krka" u turističke svrhe, bit će potrebno nastaviti istraživanja, jer je želja Javne ustanove da u Oziđanoj pećini uredi muzejsku zbirku *in situ*.

ARHEOLOGIJA

(Footnotes)

¹ Naziv „ozidana” pripada lokalnom govoru, a izveden je od glagola zidati (zidati).

² Lukić, O., B. Jalžić, N. Tvrčković, 1990. Speleološke pojave Nacionalnog parka «Krka». Hrvatski prirodoslovni muzej, 90 str., Zagreb. O nalazu keramičkog ulomka izvijestio je Branko Jalžić iz Hrvatskog prirodoslovnog muzeja u Zagrebu.

³ U špilju je ušao Teo Barišić, pročelnik SO HPK „Sveti Mihovil” i pripadnik HGSS stanice Šibenik.

⁴ Na poslovima osiguranja pristupa angažirani su članovi SO HPK „Sv. Mihovil” iz Šibenika. I ovom prigodom im zahvaljujemo!

⁵ Istraživanja su provedena u organizaciji Gradskog muzeja Drniš, uz angažman studenata arheologije sa Sveučilišta u Zadru i Zagrebu i nekolicine radnika. Terenskim radovima upravljala je arheologinja Meri Opačić pod vodstvom Joška Zaninovića iz Gradskog muzeja Drniš i Marka Menđušića kao konzultanta. Financijsku potporu pružila je Javna ustanova „Nacionalni park Krka”.

⁶ J. Korošec, Neolitska naseobina u Danilu Bitinju, Zagreb 1958, 25-26. U istraživanjima koja su na istom lokalitetu provedena u dvjema kampanjama 2004. i 2005. godine (M. Menđušić i Andrew Moore) pronađena su još dva dječja groba, identična prethodnima.

Sl. 7: Ulomak keramičke posude - eneolitik

foto: Marko Menđušić

Sl. 8: Kremen artefakti

foto: Marko Menđušić

SUMMARY

OZIĐANA PEĆINA - RESULTS OF ARCHAEOLOGICAL EXCAVATION

The cave Oziđana pećina is located on the left bank of the Krka River, above the Roški cascades and towards the very head of the canyon. Its opening is in the middle of some thirty-meter-high perpendicular cliff face. The interior is tubular, measuring 59 meters in length, with the greatest width of around 7 and height to 2.5 meters. In 1988, while surveying the shelters and caves in the canyon of the Krka River (organized by the Croatian Natural History Museum in Zagreb), a fragment of a pottery vessel was discovered in Oziđana Cave with characteristics of the Hvar Culture (late Neolithic), which clearly indicated that this natural structure had served as a dwelling space for

Sl. 9: Dječji kostur - grob 1

foto: Drago Marguš

Sl. 10: Dječji kostur - grob 2

foto: Drago Marguš

humans. A further visit to the cave (by speleologists) at the beginning of 2005 brought to light several more fragments of pottery, this time with a provenience from the Danilo Culture (middle Neolithic), which represented sufficient impetus to organize archaeological excavations. This involved serious and complicated preparations to ensure access and minimal working conditions. A small trench was opened immediately beyond the entrance, at a place where daylight is most intensive, but the expected results were not forthcoming. The investigations were redirected further into the interior, in a thick layer of bat excretions that had accumulated for millennia: the thicker the layer, the further the advance into a zone of complete darkness. The results of the excavations were exceptionally interesting: many fragments of various pottery vessels were discovered, all of which indicate human presence in Ozidana Cave from the early Neolithic and continuing to the middle Bronze Age, that is from around 5000 BC to 1500 BC. The findings of flint artefacts are exceptionally important, as well as the large number of bones of various animals, the analysis of which will be valuable for the study of the past of this region along the Krka River, but also for the lifestyle of people in the distant prehistoric period. The results acquired to the present are not sufficient to conclude whether Ozidana Cave was used as a permanent place of settlement or whether it was periodically occupied for short or long periods of time by hunters. It will be necessary to continue with the excavations to solve this question, and also to explore the possibilities of the future utilization of this natural, cultural, and historical phenomenon within the Krka National Park as a feature of interest for tourists.